

Küresel İklim Değişikliği, Uluslararası İklim Değişikliği Antlaşmaları ve Türkiye

Murat Türkeş

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

Panel sunumlarının amacı, gözlenen ve öngörülen iklim değişiklikleri ile iklim değişikliğiyle savaşımlı hedefleyen Birleşmiş Milletler antlaşmaları ve Türkiye'nin bu antlaşmalar ile ilişkilerini (konumu, sorunları, tutumu, vb.) ana çizgileriyle tartışmaktır.

Fosil yakıtların yakılması, sanayi süreçleri, arazi kullanımı değişiklikleri ve ormansızlaşma gibi çeşitli insan etkinlikleri yüzünden, önemli sera gazlarının atmosferdeki birikimleri sanayi devriminden beri hızla artmakta ve doğal sera etkisi kuvvetlenmektedir. Kuvvetlenen sera etkisinin en önemli ve açık etkisi, Yerküre'nin enerji dengesini üzerinde ek bir pozitif ışımsal zorlama oluşturarak, Yerküre iklimini ısıtmasıdır. 1906-2005 döneminde küresel ortalama yüzey sıcaklıklarında gözlenen artış, 0.74 °C'dir. Sera gazlarının atmosferik birikimindeki artışların, sıcaklık, yağış, nem, rüzgar gibi değişkenlerde bölgesel ve küresel değişikliklere yol açması bekleniyor. En gelişmiş iklim modelleri, küresel ortalama yüzey sıcaklıklarında 1990-2100 dönemi için, yaklaşık 3 °C'lik en iyi kestirmeyle birlikte olasılıkla 2-4.5 °C arasında bir artış olacağını öngörür.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS), Yerküre'nin iklim sisteminin korunmasını amaçlayan önemli bir adımdır. BMİDÇS 21 Mart 1994'te yürürlüğe girmiştir. BMİDÇS 1992'de kabul edildiği zaman Türkiye Cumhuriyeti bir OECD üyesi olarak Sözleşme'nin Ek I ve Ek II'indeki ülkeler arasında yer aldı. 1992 ve 2001 yılları arasındaki uzun görüşmeler sonucunda, BMİDÇS'nin Fas'ın Marakeş kentinde 2001'de (29 Ekim - 6 Kasım 2001) yapılan Yedinci Taraflar Konferansı'nda (TK-7), Türkiye isminin Sözleşme'nin Ek II listesinden silinmesiyle ilgili önemli ve adil bir karar alındı. Bu, TK'nın, "Türkiye'nin isminin Ek II'den silinmesinin kararlaştırdığı ve Tarafları, Türkiye Sözleşme'ye taraf olduktan sonra, onu Ek I'deki öteki Taraflardan farklı yapan özel koşullarını kabul etmeye davet ettiği" 26/CP.7 sayılı kararına dayanıyordu (FCCC/CP/2001/13/Add.4. 2001).

Türkiye'nin BMİDÇS'ye katılımına ilişkin 4990 No.lu Kanun, 21 Ekim 2003 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlandı. Sonuçta, Sözleşme Türkiye açısından 24 Mayıs 2004'te yürürlüğe girdi ve Türkiye bu hükümetlararası antlaşmanın 189. taraf ülkesi oldu. Türkiye'nin İklim Değişikliği Birinci Ulusal Bildirimi BMİDÇS Sekreteriyasına Ocak 2007'de sunuldu.

Türkiye'nin BMİDÇS'ye katılımı sonrasında, Türkiye'nin BMİDÇS'nin Kyoto protokolü'ne katılımının uygun bulunduğuna ilişkin 5836 No.lu Kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından önemli tartışmalarla birlikte 5 Şubat 2009'da kabul edildi. 5836 No.lu Kanun 17 Şubat 2009'da Resmi Gazetede yayımlandı. Türkiye'nin Kyoto Protokolü'ne katılımı (taraf olması), resmi uygun bulma belgesinin 28 Mayıs 2009'da BM'ye sunulmasından sonraki 90. günde, 26 Ağustos 2009'da yürürlüğe girmiş oldu.

Kyoto Protokolü 1997 yılında kabul edildiği zaman, Türkiye henüz BMİDÇS'ye Taraf bir ülke değidi. Bu nedenle, Türkiye'nin adı Protokol'ün Ek I Taraflarının niceliksel olarak belirlenmiş olan salım yükümlülüklerini listeleyen Ek B'sinde yer almamıştır. Ancak, Türkiye Kyoto Protokolü'nü daha yeni kabul ettiği için, Protokol'ün 2008-2012 birinci yükümlülük döneminde sera gazı salımlarını durdurmaya ya da azaltmaya yönelik herhangi bir yükümlülük almayacaktır. Bugünkü yasal koşullar kapsamında, Gönüllü Karbon Pazarlarına (GKPler) katılım, birinci yükümlülük döneminde Türkiye için en gerçekçi düzenek olarak önerilmektedir. Bu, yakın bir gelecekteki Kyoto sonrası dönemle bütünleşmenin uygun bir yolu olarak da görülür.